

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Lahden yhteiskoulun säätiö kiittää mahdollisuudesta saada kommentoida valtioneuvoston antamia linjauksia koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi.

Selonteosta kävi selkeästi ilmi, miten koulutus ja tutkimus vaikuttavat merkittävästi sekä yksilöiden että koko yhteiskunnan hyvinvointiin ja menestymiseen sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Selonteossa käsiteltiin nuorille tarkoitetun koulutuksen asemaa ja tehtäviä koulutusjärjestelmässä. Selonteosta puuttui kuitenkin yleissivistävän, aikuisille tarkoitetun koulutuksen osuus kokonaan. Yleissivistävä aikuisille tarkoitettu koulutus kuuluu olennaisena osana koulutusjärjestelmäämme. Sen rooli ja tehtävät tukevat jatkuvan oppimisen tavoitteita.

Koulutuksen perustavoitteena on luoda merkityksellisen elämän edellytykset kaikille ihmisille. Tavoitteen toteutumista tukee vahvasti yleissivistävä aikuiskoulutus. Aikuisten perusopetus on perusopetuksen jälkeistä koulutusta ja sillä on oma selkeä koulutustehtävänsä maamme aikuisväestön ja maahanmuuttajien yleissivistävien perustietojen ja -taitojen ylläpitämisessä ja vahvistamisessa. Aikuisten perusopetus tukee nivelvaiheen koulutusta ja kulkee valmentavan koulutuksen rinnalla. Lähitulevaisuudessa aikuisten perusopetuksen asema tulee vahvistumaan entisestään, kun oppivelvollisuutta laajennetaan 18 ikävuoteen.

Aikuisten lukiokoulutus on toisen asteen koulutusta, jonka järjestäjinä toimivat aikuislukiot. Kun opiskelijan tavoitteena on suorittaa ylioppilastutkinto, aikuisten lukiokoulutus tuottaa samanlaiset jatko-opintovalmiudet kuin nuortenkin lukiokoulutuksesta. Aikuislukioiden järjestämät aikuisten perusopetus, nivelvaiheen koulutus ja aikuisten lukiokoulutus muodostavat aikuisväestölle yhdessä selkeän ja yhtenäisen koulutuspolun korkea-asteelle.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Vaikka selonteon näkökulma pyrkiikin tarkastelemaan ja visioimaan koulutuksen merkitystä kaikkien ihmisten, myös nuorten aikuisten, työssäkäyvien tai työttömien, heikommissa asemassa olevien tai

maahanmuuttajien osalta, selonteosta jää puuttumaan kokonaan yleissivistävän aikuiskoulutuksen osuus. Aikuisille suunnattua yleissivistävää koulutusta ei voi jättää selonteosta pois, sivuuttaa tai olla mainitsematta kokonaan. Onhan aikuisten yleissivistä koulutus kirjattu niin perusopetuslakiin kuin lukiolakiinkin. Aikuisten yleissivistävää koulutusta ei voi jättää näin ollen kirjaamatta myöskään suomalaista koulutusjärjestelmää kuvaavaan kaavioonkaan (kaavio selonteon sivulla 9).

Aikuisten perusopetus, nivelvaiheen koulutus ja lukiokoulutus osallistavat ja voimaannuttavat sellaisia väestöryhmiä, joiden koulutukseen on muutoinkin syytä kiinnittää yhteiskunnassa erityistä huomiota, jos tavoitteena on kaikkien ihmisten koulutustason, yleissivistyksen ja osaamistason nostaminen. Aikuisten lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen, jonka tavoitteisiin kuuluu aikuisväestön syrjäytymisen ehkäisy ja kotoutumisen tukeminen. Aikuisten lukiokoulutuksen tavoitteena on lisäksi vahvistaa yksilön perustaitoja hakeutumaan työmarkkinoille tai ylläpitää työelämässä menestymisen yleisiä edellytyksiä, kuten esimerkiksi tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä tai vieraiden kielten osaamista. Aikuisille tarkoitettu yleissivistävä koulutus tukee näin osaltaan myös yhteiskunnan taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Rahoituksen painopisteen siirtäminen perusrahoitukseen ja pitkäjänteisen kehittämisen tukemiseen ovat erittäin myönteisiä asioita ja samassa suunnassa oman toimintamme kehittämisen kanssa.

Näkisimme tarpeelliseksi koulutuspoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelmassa rahoituksellisen tasa-arvon, joka ei toteudu tällä hetkellä ei-kunnallisten perusopetuksen järjestäjien, sijaintikunnan kouluverkon osana toimivien oppilaitosten osalta. Kotikuntakorvausten 6% perusteeton leikkaus tulisi poistaa kuntien kanssa täsmälleen samaa perusopetustehtävää tekeviltä opetuksen järjestäjiltä. Yhteistyö kuntien kanssa tuottaa alueelle kattavampia perusopetuspalveluita.

Näemme erittäin myönteisenä maininnan toimenpiteistä maahanmuuttajataustaisten nuorten oppimisedellytysten ja koulutussiirtymien turvaamisesta.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Näemme tärkeänä toisen asteen koulutuksen duaalimallin säilyttämisen, sillä ammatillisen ja lukiokoulutuksen tutkinnot ovat erillisiä ja tähtäävät erilaiseen tavoitteeseen.

Ammatillisten tutkintojen osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita ja lukion opintojaksoja tulee voida yhdistellä paikallisten olosuhteiden ja tilanteiden mukaan, sillä oppilaitosverkon kattavuus vaihtelee eri puolilla maata.

Rahoituksen tulisi kohdentua suoraan mm. kaksoistutkintoa suorittavan opiskelijan valitsemalle koulutustoimijalle. Jos ammatillista tutkintoa suorittava opiskelija opiskelee lukiokursseja toisen koulutuksenjärjestäjän oppilaitoksessa, olisi kohtuullista ohjata valtionrahoitus suoraan lukio-opintojen osalta tälle koulutuksen järjestäjälle. Tällä hetkellä koulutuksen järjestäjien tulee sopia kulujen tasaamisesta keskenään.

Aikuisten yleissivistävät koulutukset toimivat koulutusjärjestelmässä vastaavien nuorille suunnattujen koulutusten rinnalla. Niin nuorille kuin aikuisille suunnattuihin koulutuksiin on laadittu myös omat, valtakunnalliset opetussuunnitelmien perusteet. Aikuislukioiden tehtävänä on järjestää yleissivistävää koulutusta aikuisväestölle ja tietyille erityisryhmille, kuten maahanmuuttajille ja vieraskielisille. Aikuislukioiden opiskelijaksi hakeudutaan myös silloin, kun opiskelu muussa oppilaitoksessa ei ole mahdollista esimerkiksi sairauden tai henkilökohtaisen syyn perusteella. Suomen koulutusjärjestelmään kuuluva aikuisille tarkoitettu yleissivistävä koulutus mahdollistaa kouluttautua ja osallistua yhdenvertaisesti aikaisempaan koulumenestykseen katsomatta. Aikuislukioiden tehtävä järjestää koulutusta monimuotoisine opetusratkaisuineen yksilölliset lähtökohdat huomioiden on yhteiskunnassamme merkittävä.

Aikuislukiot mahdollistavat yksilöllisiä koulutuspolkuja niille, joiden oppiminen tai mahdollisuudet opiskella ovat haasteelliset. Aikuisten perusopetus ja lukiokoulutus mahdollistavat perusopetuksen tai lukion oppimäärän suorittamisen loppuun, jos sen suorittaminen on jäänyt kesken. Myös perusopetuksen arvosanojen korottaminen on mahdollista. Aikuislukiot järjestävät nivelvaiheen koulutuksista lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta, joka mahdollistaa maahanmuuttajille ja vieraskielisille oman koulutuspolun toisen asteen koulutukseen. Aikuisopiskelijan opiskelun lähtökohdissa, tarpeissa ja tavoitteissa heijastuvat luonnollisesti jo eletty elämä. Sen vuoksi on erittäin tärkeää, että Suomen koulutusjärjestelmä mahdollistaa aloittaa perusopetus tai lukiokoulutus myös aikuisena tai jatkaa opintoja siitä, mihin ne mahdollisesti joskus olivat jääneet.

Aikuisten lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Aikuisten lukiokoulutuksessa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella ja ylioppilastutkintotodistuksella samalla tavalla kuin nuorten lukiokoulutuksessa.

Aikuislukioissa voi opiskella myös aineopiskelijana, ilman tutkintotavoitetta. Tällöin aikuisopiskelija voi opiskella yksittäisiä koulutuksen osia. Tällöin tavoitteena on hankkia valmiuksia jatko-opintoihin pääsemiseksi tai työelämään. Aikuisille tarkoitettu yleissivistävä koulutus soveltuu hyvin myös harrasteopinnoiksi.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Selonteon mukaan hallitus on käynnistänyt jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen. Hallituksen tavoitteena on kehittää tulevaisuuden tarpeisiin vastaava jatkuvan oppimisen järjestelmä.

Aikuislukion näkökulmasta jatkuvan oppimisen käsite tarkoittaa koko elämänaikaista oppimista, jossa oppiminen jatkuu myös oppivelvollisuusiän jälkeen aikuisena. Aikuislukioiden tavoitteellinen yleissivistävä koulutus, opetus ja ohjaus vastaavat jo nyt ihmisten erilaisiin koulutustarpeisiin erilaisissa elämänvaiheissa. Yleissivistävällä koulutuksella on tarvetta koko elämäniän, kaikissa ammateissa ja ammattialoilla. Työelämä, työ ja ammatit muuntuvat ja uutta osaamista tarvitaan kaiken aikaa. Tällöin yleissivistävä perustietous, kuten äidinkielen, matematiikan ja vieraiden kielten osaaminen korostuvat. Jotta jatkuva oppiminen olisi mahdollista esimerkiksi työn ohella, aikuislukioissa on kehitetty monimuotoisia, aikuisille sopivia opiskelumahdollisuuksia. Etä- ja verkko-opiskelumahdollisuuksia kysytään nykyäänkin jo paljon. Aikuislukio on aina pyrkinyt tarjoamaan luovia ja tarpeisiin vastaavia oppimistapoja. Monimuotoisuudella pyritään myös turvaamaan aikuisväestön opiskelumahdollisuuksia ja koulutuksen alueellista saavutettavuutta. Yleissivistävä aikuiskoulutus voi parantaa edellytyksiä hakeutua työhön, toimia työelämässä tai vahvistaa kykyjä toimia yhteiskunnassa. Jatkuva oppiminen onkin käytännössä sitä, että oppiminen jatkuu ja oppimisen taitoja voi kehittää aina.

Yleissivistävän aikuiskoulutuksen rakenteet ovat siis jo olemassa. On erittäin tärkeää, että ne esitetään myös Suomen koulutusjärjestelmää kuvaavassa kaaviossa. Kaaviota käytetään oppilaan ohjauksen ja opinto-ohjauksen yhtenä työvälineenä. Sen vuoksi on tärkeää, että myös aikuisten perusopetus ja aikuisten lukiokoulutus näkyvät kaaviossa. Oppivelvollisuuden laajentamisella pyritään osaltaan tukemaan jatkuvaa oppimista, mutta se ei yksistään riitä, ellei yleissivistävää aikuiskoulutusta, jonka rakenteet, tehtävät ja osaaminen on jo olemassa, tuoda esille selonteossa.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Moisala Markku
Lahden yhteiskoulun säätiö sr